

Litteratur

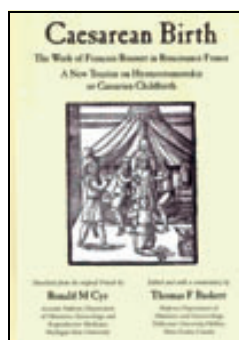
- Alexander M, Lenahan P, Pavlov A. Cinemeducation. A comprehensive guide to using film in medical education. Oxford: Radcliffe, 2005.
- Robinson DJ. Reel psychiatry. Movie portrayals of psychiatric conditions. Port Huron, MI: Rapid Psychler Press, 2003.
- Wedding D, Boyd MA, Niemic RM. Movies and mental illness. Using films to understand psychopathology. Cambridge, MA: Hogrefe & Huber, 2005.
- Gabbard GO. The psychology of the Sopranos. Love, death, desire and betrayal in America's favorite gangster family. New York, NY: Basic Books, 2002.
- Gabbard GO, Gabbard K. Psychiatry and the cinema. 2. utg. Arlington, VA: American Psychiatric Publishing, 1999.

Keisersnittets fødsel

Thomas F. Baskett, red.

Caesarean birth

The work of François Rousset in renaissance France: A new treatise on hysterotomotokie or caesarian childbirth. 126 s, ill. London: RCOG Press, 2010. Pris GBP 25
ISBN 978-1-906985-34-9

Den franske legen François Roussets (1535–1603) tekst om hysterotomi er en minneverdig og leseverdig bok med en interessant utgivelseshistorie. Minneverdig fordi det er første gang begrepet «caesarean» knyttes til en fødsel der

barnet kommer ut via et snitt i abdomen, leseverdig fordi de refererte sykehistoriene illustrerer hvor håpløs en fødsel kunne være for mor og barn. Boken gir et meget interessant bilde av fødsler i Europa for 400 år siden, forhold som stadig er aktuelle i store deler av verden.

Utgivelseshistorien er bemerkelsesverdig. Boken ble først utgitt på latin og kom i en noe kortere versjon på fransk i 1581. Rousset ønsket å tilfredsstille de mange franske barberkirurgene som kunne lite latin, og som hadde bedt ham om å dele kunnskapen sin med dem. Frankrike var den gangen det ledende landet i fødselsvitenskap i Europa. Boken ble raskt oversatt til tysk og igjen til latin. Men det skulle gå 430 år før den engelske utgaven kom. Da var keisersnittet blitt et av fødselshjelpernes viktigste hjelpemidler.

Rousset var ikke den første som var kommet på tanken om at barnet kunne skjæres ut, og vi kjenner flere historier om tidligere keisersnitt. De ble enten gjort på en død mor, for at barnet kunne døpes, eller for å avgjøre arvetvister. Det bemerkelsesverdige hos Rousset er at han anbefalte metoden for å få ut et levende barn, beholde

en levende mor og gi henne muligheten for flere barn. Han utførte ikke inngrepet selv, og han refererer kun tilfeller der det er gjort med hell. Som lege, og ikke barberkirurg, opererte han ikke. Men det hindret ham ikke fra å anbefale metoden sterkt. Han ga grunner for ikke å sy igjen livmoren. Det var først med den tyske gynekologen Max Sängers (1853–1903) monografi i 1882 at man begynte å sy igjen livmorsnittet, noe som reduserte dødeligheten radikalt. Gjennom 1800-tallet hadde ingen annen operasjon så høy mortalitet. Dette var ikke det eneste stedet hvor Rousset bagatelliserte faren for komplikasjoner. Mer bemerkelsesverdig er hans begrunnelse for at det ikke kunne inntreffe farlige blødninger.

Dette til tross, og selv om man ikke finner Roussets profeti interessant, er boken vel verdt å lese som et tidsdokument. Den er underholdende og tankevekkende. Det er, som oversetteren Ronald M. Cyr peker på innledningsvis, flere gode grunner til å oversette den til engelsk etter mer enn 400 år, enn «because it was there». Redaktøren, den kanadiske gynekologen Thomas F. Baskett, har skrevet en introduksjon som i seg selv er en grunn til å anskaffe eller låne boken. Ideen om abdominal i stedet for vaginal fødsel ble ikke tatt ut av den tomme luften.

Per E. Børdahl

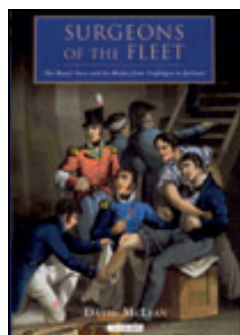
Kvinneklinikken
Haukeland universitetssykehus

Sanitet på alle verdens hav

David McLean

Surgeons of the fleet

The Royal Navy and its medics from Trafalgar to Jutland. 296 s, ill. New York, NY: I.B.Tauris Publishers, 2010. Pris GBP 28
ISBN 978-1-84885-284-6

England er en øy, og der forstår alle betydningen av sjøveien. Det er likeså selvfølgelig at Royal Navy er «the senior service» i Storbritannia. De fleste kjenner sangen *Rule, Britannia* med strofen

Britannia, rule the

waves. Royal Navy var instrumentet som sikret at britene kunne beherske havet.

David McLean har skrevet en svært interessant bok om Royal Navy, fra slaget ved Trafalgar i 1805 til Jyllandslaget i 1916. I denne perioden på vel 100 år var Royal Navy totalt dominerende på verdens hav. Flåten talte på slutten av Napoleonskrigen ca. 140 000 mann og var igjen oppe

i samme størrelse under første verdenskrig. Perioden var i liten grad preget av sjøkrig, da det ikke var noen som kunne utfordre Royal Navy.

McLean gir en kronologisk beskrivelse av Royal Navy i 100-årsperioden. Han vektlegger sanitetstjenesten og høster rikt fra de mange skipslegenes rapporter og journaler i arkivene. Gjennom skipslegenes rapporter – og med deres egne ord – får vi et unikt innblikk i de utfordringene og erfaringene marinelegene sto overfor. Under Revolusjonskrigen og Napoleonskrigen døde 1,5 % av personellet av krigshandlinger, 12 % pga. havari, 20 % av ulykker og 65 % av sykdom. Dødsraten falt i hele perioden, fra 22 per 1 000 av alle årsaker i 1857, til 3,3 per 1 000 i 1907.

I 1832 ble sir William Burnett (1779–1861) den første marinesanitetssjefen. Han hadde stillingen i 23 år og la grunnlaget for en verdensomspennende sanitetstjeneste. McLean skriver godt og gir et nyttig bilde av verdens største «rederihelsetjeneste» på 1800-tallet. Å bygge opp og vedlikeholde sanitetstjenesten var ikke uten utfordringer. Rekrutteringen av leger til militær tjeneste var en konstant hodepine – en situasjon som dessverre ikke er ukjent selv i våre dager. Legenes status var i utgangspunktet lav, men bedret seg i denne perioden. Sanitetsmateriellet og medikamentforsyningen til hundrevis av skip, de mange sykehusene og tusenvis av personell spredd over hele verden, var en betydelig logistisk utfordring. Skipslegene og deres assistenter tok vare på personellet om bord. De syke og skadede ble evakuert til sykehus i land, og disse sykehusene tok seg også av veteraner og invalider. I perioden var det få eller ingen som utfordret Royal Navy på havet, og McLean beskriver hvorledes både Royal Marines og marinepersonell ble sendt på land for å delta i krigshandlinger, bl.a. i Krimkrigen og Boerkrigen. Royal Navy hadde et komplett og helhetlig helsevesen flere hundre år før alle briter fikk et helsevesen, i form av National Health Service etter den annen verdenskrig.

Det er imponerende hvilket kildemateriale som er tilgjengelig, og som i stor grad fortsatt ikke er bearbeidet. Royal Navy hadde i perioden detaljert statistikk over alle syke og sårede. McLeans bok er basert på grundige kildestudier. I løpet av de siste årene er det blitt utgitt en rekke verk hvor man tar for seg historien til Royal Navy – og noen av disse tar også for seg besetningene og sanitetstjenesten. Det foregår mye forskning på feltet i Storbritannia. Kontrasten til den dansk-norske fellesflåten (frem til 1814) og den norske marinen (etter 1814) som feiret sitt 500-årsjubileum i 2010, er påtakelig. Verken i Norge eller Danmark finner vi et eneste historisk verk om dette emnet, på tross av at vår marine etablerte og utviklet en helhetlig sanitetstjeneste fra slutten av 1400-tallet.